بە شێوەیەکی نهێنی جۆ بایدن هۆشداری دەداتە سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل

لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا بۆردووامانەکانی هێزەکانی ئیسرائیل بۆ سەر کەرتی غەززە زیادیان کردووە هاوکات لەگەڵ هێرشە ئاسمانییە سەربازییەکانی دژ بە حیزبوڵا لە لوبنان و حکومەتی سوریا، لە چڕبوونەوەی هێرشەکاندا کە بووەتە جێی نیگەرانی بەڕێوەبەرایەتی ئەمەریکا کە ڕا بەرایەتی هەوڵە دیپلۆماسییەکان دەکات بە ئامانجی پاراستنی ئیسرائیل لە ئەنجامی زیادبوونی ناکۆکییەکان و ڕێگریکردن لە "فراوانبوونی ناکۆکییەکان" بۆ ئاستی ناوچەکە.

بەگوێرەی ڕا پۆرتێکی نوێی ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز، ئەم هەوڵانەی ئەمەریکا لە ژێر هەڕەشەی شکستدان، کە تیایدا بوونی "پلانەکانی ئیسرائیل" بۆ ئەنجامدانی "هێرشی پێشوەختە" دژ بە حیزبوڵا لە لوبنان ئاشکرا دەکات، هەنگاوێک کە هێزەکانی ئیسرائیل لە حەفتاکانی سەدەی ڕابردووەوە بەکاریان هێناوە لە جێبەجێکردنی، پلانەکانی ئەمجارە بۆ ئەنجامدانی هێرشەکە شایەتی "ناڕەزایەتییەکی گەورەی" ئەمەریکایە، چونکە ئەگەری چوونە ئیسرائیل بۆ جەنگ زۆر نزیکە. بەپێی ڕا پۆرتی رۆژنامەکە.

لە هەمان کاتدا، ناکۆکییەکانی ناوچەکە و زیادبوونی ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکانی ئیسرائیل و هەڕەشەکانی دژ بە وڵا تانی ناوچەکە بووە هۆی زیادبوونی مەترسییەکی دیکە کە بە شێوەیەکی بەرچاو نیگەرانییەکانی بەڕێوەبەرایەتی ئەمەریکای گەورەتر کرد، لە کاتێکدا ڕۆژنامەی Mintـی ئەمەریکی

گەیشتنی کەشتییەکی جەنگی چینی ئاشکرا کرد کە لە شەش کەشتی جەنگی دەریایی پێکهاتووە کە تایبەتن بە تێکشکاندنی کەشتییە سەربازییەکان بە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، شتێک کە بە "هەڕەشەیەکی ڕاستەوخۆ" لە چینەوە بۆ سەر کەشتی سەربازی ئەمەریکی (گێراڵد ئێس فۆرد) کە لە دەریای سوور جێگیرکراوە بە پشتیوانیکردن لە ئیسرائیل.

ئیسرائیل لە ئەگەری ئەوەی حیزبوڵا بڕیار بدات بچێتە ناو جەنگی ئێستای حەماس و حیزبوڵای لوبنانی لە باکوورەوە هێرش بکاتە سەر ئیسرائیل.

ئیسرائیل ئەمەریکا تووش دەکات.. چوونە ناوەوەی هێزی دەریایی چین بۆ ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دوای ڕاگرتنی ئەو مانۆڕە سەربازییانەی کە لە عەممان ئەنجامی دەدا، بووە هۆی ئەوەی سەرۆکی ئەمەریکا پشتیوانی لە ئیسرائیل بکات، هەروەک ڕۆژنامەیەکی ئەمەریکی ئاشکرای کرد کە بایدن بە نتنیاهۆی سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل وتووە کە هێزەکانی وڵاتەکەی "ناتوانن ئیسرائیل بپارێزن" ئەگەر حیزبوڵا بڕیار بدات لە باکوورەوە هێرش بکاتە سەر ئیسرائیل.

نیگەرانییەکانی ئەمەریکا سەبارەت بە فراوانبوونی ناکۆکی و پێکدادانەکان و چوونە ناوەوەی ڕاستەوخۆی حیزبوڵا بۆ ناو جەنگی ئێستای ئیسرائیل و حەماس وای لێکرد "هەوڵی دیپلۆماسی توند" بەکاربهێنێت، بەپێی وەسفی ڕۆژنامەکە کە جەختی لەوە کردەوە کە بایدن و وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا ئەنتۆنی بلینکن "کەمپینێکی دیپلۆماسی"یان ئەنجامداوە بۆ گەیاندنی پەیام بە ئێران و حیزبوڵا لە ڕێگەی وڵاتانی کەنداو و قەتەرەوە و هۆشدارییان داوەتە ئێران لە بەشداریکردن لە شەڕی نێوان ئیسرائیل و فەڵەستینییەکان.

هۆشدارییەکەی ئەمەریکا "لە سەرچاوەی بەهێزییەوە نایەت" بەپێی وەسفی ڕۆژنامەکە و پشتڕاستی دەکاتەوە کە بەرپرسانی ئەمەریکا بە فەرمی ئیسرائیلی-یان ئاگادارکردووەتەوە کە بوونی لە ناوچەکەدا تەنها "نمایشکردنی جەستەیی" و لە حاڵەتی جەنگێکی ڕاستەقینەدا، دوو هەزار سەربازی مارینز کە لە گروپی شەڕی دەریای سووردا جێگیرکراون "ناتوانن حیزبوڵا و 100،000 چەکدارەکەی ڕابگرن کە بە ئەزموون و ڕاهێنانیان لە شەڕی دژ بە ڕێکخراوی تیرۆریستی داعش لە سوریا بەدەست هێناوە".

بەرپرسانی ئەمەریکا بە ڕۆژنامەکەیان پشتڕاستکردەوە کە بایدن بە نتنیاهو-یان وتووە کە "ئەگەر حیزبوڵا بچێتە ناو جەنگی ئێستاوە، ئەوا دەتوانین بۆمبارانی بکەین، بەڵام نەک ڕێگری لێبکەین و ڕێگریکردن لە حیزبوڵا پەیوەندی بە هێزەکانی ئیسرائیلەوە دەبێت"، ئەمەش بە ئاماژەکردن بە هێزەکانی ئیسرائیل کە ڕۆژنامەکە دەڵێت "لە ئێستادا لاوازن" و ناتوانن شەڕێکی ڕاستەوخۆ لە دژی حیزبوڵا بکەن، ئەمەش بەهۆی مانۆڕەکانی کە لە جەنگی غەززەدا ئەنجامی داوە.

بەگوێرەی ڕۆژنامەکە، بایدن سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیلی لەو زانیارییانە و هەڵوێستی ئەمەریکا ئاگادارکردووەتەوە و دەنیای دەکاتەوە کە بەردەوامبوونی "هێرشە توندوتیژەکە" کە بۆ سەر کەرتی

غەززەدا بەو شێوەیەی ئێستا دەستی پێکردووە لە کۆتاییدا "بیانوویەکی یاسایی" بە حیزبوڵا و ئێران دابین دەکات بۆ چوونە ناو جەنگەکەوە و هێرشەکانی ئەمەریکا "بەس نابێت" بۆ ڕێگریکردن لێیان و ئاماژەی بەوە کرد کە حیزبوڵا و ئێران ڕووبەڕووی داواکاری جەماوەری دەبنەوە بۆ چوونە ناو جەنگی ئێستا، ئەمەش بە تەواوی پێچەوانەی هەڵوێستی فەرمی ئەمەریکایە لە پشتیوانیکردنی ئیسرائیل.

بەرپرسی سێیەمی وەزارەتی دەرەوەی ئەمەریکا ڤیکتۆریا نولاند بە ڕۆژنامەکەی ڕاگەیاند کە کۆشکی سپی نیگەرانە سەبارەت بە کردەوەکانی ئیسرائیل کە دەڕێت دەبێتە هۆی "فراوانبوونی ناکۆکییەکان" و شەرمەزارکردنی بەڕێوەبەرایەتی ئەمەریکا لەبەردەم وڵاتانی ناوچەکە و هاوپەیمانەکانی لە کەنداو و وڵاتانی ناوچەکە کە بەڵێنیان داوە بە ڕاگرتنی ناکۆکییەکان لە بەرامبەر بە هەڵوێستیان دژ بە ئیسرائیل.

ڕۆژنامەکە ئەوەشی ئاشکرا کرد کە بایدن کۆبوونەوەیەکی لەگەڵ نتنیاهو ئەنجامداوە کە ئێوارەی سێشەممەی ڕابردوو (24ـی تشرینی یەکەمی 2023) بۆ ماوەی حەوت کاتژمێر و نیو بەردەوام بوو و تیایدا بە تەواوی بارودۆخەکە و بەتوانایی ئەمەریکای لە "پاراستنی ئیسرائیل" ڕوونکردەوە ئەگەر بەردەوام بێت لە ڕێوشوێنەکانی ئێستا بۆ کردەوەکانی و بایدن هۆشداریشی داوە لە دەرئەنجامەکانی بەردەوامبوونی پرۆسەی "ئاوارەبوونی بەزۆر"ـی دانیشتوانی کەرتی غەززە کە ئیسرائیل هەفتەی ڕابردوو بە ئامانجی ئاوارەکردنی یەک ملیۆن و نیو هاوڵاتی لە کەرتی غەززە، ئەم پرۆسەیە دەستپێکرد.

هەروەها ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز بە وتەی ئەو بەرپرسانەی کە ئامادەی کۆبوونەوەکەی نێوان بایدن و نتنیاهو بوون پشتڕاستیان کردەوە کە سەرۆک ترامپ حکومەتی ئەمەریکای لە بارودۆخێکی سەختدا تێوەگلاون و جەختی لەوە کردەوە کە دوای کۆتایی هاتنی کۆبوونەوەکە، ئەو بەرپرسانەی کە کۆبوونەتەوە دەبوایە وێنەیەکی کۆمەڵ لەبەردەم ڕۆژنامەنووسان بە بێدەنگی بگرن، بەڵام وەزیری بەرگری ئیسرائیل یۆف گالانت کە بە توندڕەوێکی ناو حکومەتی نتنیاهو ناو دەبرێت، لێدوانێکی فەرمی ڕۆژنامەوانی بە ڕەزامەندی لایەنەکانی کۆبوونەوەکە دا، کە تیایدا دوپاتیکردەوە ئەمەریکا پشتیوانی تەواو لە ئیسرائیل دەکات لە جەنگەکە لەگەڵ حەماس، لەوانە ئاشکراکردنی بوونی هێزی دەریایی ئەمەریکا، کە لەوانەیە ببێتە هۆی ئەنجامێکی بەرهەمهێنەر کە ڕووبەڕووی حکومەتی ئەمەریکا دەبێتەوە لە وتووێژەکانیدا لەگەڵ وڵاتانی ناوچەکەدا، کە لەوانەیە ببێتە هۆی شکستی هەوڵە دیپلۆماسییەکانی بۆ ڕێگریکردن لە حیزبوڵا لە چوونە ناو جەنگەکەوە، بەپێی وەسفی خۆی.

هێرشێکی ئیسرائیل بۆ سەر حیزبوڵا چوونە ناو جەنگ لەگەڵ ئێران بە واتای کۆتایی هاتنی ئیسرائیل دێت لە ڕاپۆرتێکدا کە لەلایەن کەناڵی "ئێن دی تی ڤی" بڵاوکراوەتەوە لە 21ـی تشرینی یەکەم کە لەلایەن بەڕێوەبەری سەنتەری ئەوروپا بۆ لێکۆڵینەوە "ئیان برێمەر"ەوە وەرگیراوە، کە پشتڕاستی کردەوە کە ئەمەریکا ئێستا ئاگاداری ئەوەیە کە ڕووبەڕووی مەترسییەکی ڕاستەقینە دەبێتەوە لە ناوچەکەدا بەوەی

ئێران ڕاستەوخۆ دەچێتە ناو جەنگەکەوە دژی ئیسرائیل، کە ئەمەش مانای "کۆتایی" ئیسرائیل دێت، برێمەر جەختی لەوە کردەوە کە چوونە حیزبوڵای لوبنانی بۆ جەنگی ئێستای ئیسرائیل و حەماس، کە لە ئێستادا لە ڕووی سەربازییەوە توانای هەیە، زیاترە لە ئیسرائیل و بەشداری ئێران لە جەنگەکە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ، بە مانای کۆتایی هێنان بە ئیسرائیل دێت، بە ڕاچاوکردنی ئەوەی کە ئەمەریکا توانای تەواوی نابێت بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی حیزبوڵا و ئێران، هەروەها جەختی لەوە کردەوە کە واشنتۆن "لاواز" بووە سەبارەت بە نیازەکانی ئیسرائیل بۆ هێرشکردنە سەر کەرتی غەززە و چوونە ناو شەڕێکی ڕاستەوخۆ لەگەڵ حەماس.

ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز لە زاری بەرپرسانی ئەمەریکاوە هاوڕای لەگەڵ لێدوانەکانی برێمەر کە تیایدا جەختی لەوە کردەوە "چوونە ناو کەرتی غەززە بە شێوەی داگیرکارییەکی ڕاستەوخۆ و ژمارەیەکی زۆر لە هاوڵاتیانی سڤیلی فەڵەستینی دەکوژێت، ئەمەش فشارێکی گەورەی خەڵک دەخاتە سەر حیزبوڵا و ئێران بۆ ئەوەی ڕاستەوخۆ بچنە ناو جەنگەکەوە، کە پێدەچێت بەمزووانە ئەنجام بدرێت"، بەپێی ڕاپۆرتی ڕۆژنامە ئەمەریکییە.

بەرپرسانی ئەمەریکا لە لێدوانەکانیاندا بە ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز ڕەنگدانەوەی هەمان هەڵوێست بوون و جەختیان لەوە کردەوە کە بایدن نتنیاهوی لەو ئەگەرە و هۆکارەکانی نیگەرانییەکانی ئەمەریکا ئاگادارکردووەتەوە و داوای لە نتنیاهو کردووە ڕاستەوخۆ هەر پلانێکی ئێستا بۆ داگیرکردنی کەرتی غەززە ڕابگرێت یان هێرشێکی پێشوەخت لە دژی حیزبوڵا ئەنجام بدات، ڕابوەستێنێت.

ڕۆژنامەکە ئاشکرای کرد کە وەزیری بەرگری ئیسرائیل یاوف گالانت لە پشت ئەم پێشنیارەی ئەمەریکا وەستاوە بۆ ڕاگرتنی ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکانی داگیرکردنی غەززە و جەختی لەوە کردەوە کە پلانەکەی پێشکەش بە سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل بنیامین نتنیاهو کردووە و دڵنیای دەکاتەوە کە مەترسی ڕاستەقینە بۆ سەر ئیسرائیل لە حیزبوڵاوە دێت کە لە ڕووی سەربازییەوە لە حەماس بەهێزترە و جەختی لەوە کردەوە کە پێویستە ئیسرائیل ڕاستەوخۆ حیزبوڵا بکاتە ئامانج بۆ ئەوەی "سەرسامی بکات و توانای چوونە ناوەوەی جەنگ بەرامبەر ئیسرائیل بوەستێنێت".

برێمەر بە کەناڵی ئێن دی تی ڤی پشتڕاست کردەوە کە ئیسرائیل هەوڵدەدات حیزبوڵا ئیفلیج بکات لە ڕێگەی هێرشێکی پێشوەختەوە و جێبەجێکردنی بەردوومانی ئاسمانی کە توانای سوریا سست بکات بۆ گواستنەوەی کەلوپەل و سەربازان بۆ سنووری ئیسرائیل بە هاوکاری لەگەڵ ئێران لە کاتێکدا بەردەوام دەبێت لە ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکانی کە هەوڵدەدات لە کەرتی غەززەدا سنووردار بکرێت و جەختیشی کردەوە کە "ئەم پلانە زۆر خەونە و ناتوانرێت جێبەجێ بکرێت"، وتیشی: "ئیسرائیل دەچێتە ناو کەرتی غەززە و بەڕێوەبەرایەتی ئەمەریکا ئاگاداریی هەوڵی ئەم ئۆپەراسیۆنەیە"، هەروەک چۆن لە ڕاپۆرتی نیویۆرک تایمزدا هاتووە.

سیناریۆی فراوانبوونی ناکۆکییەکە بەرەو جەنگێکی هەرێمی یان "نێودەوڵەتی" تەنها بە جووڵەکانی حکومەتی ئیسرائیل و پلانە "نا دروستانە" کۆتایی نایەت، بەڵکو لەوە زیاتر دەڕوات، لەو مەترسییەی لەلایەن نیشتەجێبووانی ئیسرائیلەوە هەستی پێ دەکرێت و جەختیکردنەوە لەوەی "تا ئێستا هاوڵاتیانی ئیسرائیل لەم جەنگەدا نەجوڵاون".

بەپێی وەسفی ڕۆژنامەکە، تا ئێستا ڕژێمی ئیسرائیل "دوودڵە" لە چوونە ناو شەڕێکی ڕاستەوخۆ لە کەرتی غەززە، بەگوێرەی ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز کە پشتڕاستی کردەوە کە دەزگای هەواڵگری ئیسرائیل (مۆساد) نتنیاهوی ئاگادارکردووەتەوە کە حەماس "بۆسە" بۆ هێزەکانی ئیسرائیل ئامادە دەکات لە ئەگەری چوونە ناو کەرتی غەززەوە، کە زیانێکی گەورەی مرۆییان لێ دەکەوێت کە "ناتوانن بەرگەی بگرن" جگە لەوەی کە ئەوان "لاواز" دەکات بەرامبەر مەترسی داگیرکردنی ئیسرائیل.

پێنج هەزار هاوڵاتی سڤیل .. ئیسرائیل شەڕەی ڕاگەیاندنی دۆڕاند لەگەڵ زیادبوونی هۆشدارییەکانی ئەمەریکا بۆ ئیسرائیل سەبارەت بە بەردەوامبوونی هێرشە دڕندانەکەی، نەتەوە یەکگرتووەکان لە ڕێگەی ماڵپەڕەکەیەوە ڕایگەیاند ژمارەی قوربانیانی مەدەنی لە کەرتی غەززە گەیشتە 5078 کوژراو کە 62٪یان ئافرەت و منداڵ بوون.

ئەو هێرشەی کە میدیا بیانییەکان بە "کۆمەڵکوژی و سزادانی بەکۆمەڵ" لە دژی فەلەستینییەکان بە دەستی ئیسرائیل ناویان برد، بووە هۆی سەرهەڵدانی خۆپیشاندان بە ملیۆنان کەس لە زۆربەی شارەکانی ئەورووپا، کە گرنگترینیان لەندەنی پایتەختی بەریتانیایە، بەپێی ئەوەی کە ئاژانسی ئەسۆشیەیتد پرێس لە ڕاپۆرتەکدا کە لە 23ـی تشرینی یەکەمدا بڵاویکردەوە، تێیدا جەختی لەوە کردەوە کە "سەرەڕای دەستگیرکردنی بەردەوامی ئەو خۆپیشاندەرانە و ڕاگەیاندنی پشتگیریی تەواوی حکومەتە ئەورووپییەکان بۆ ئیسرائیل و هەوڵی قەدەغەکردنی ئەو خۆپیشاندانانەی کە پشتگیری لە فەلەستین دەکەن، سەرەڕای ئەمانەش ملیۆنەها کەس ڕژانە سەر شەقامەکان بۆ پشتگیری فەلەستینییەکان و ڕاوەستانی ان دژی تاوانەکانی حکومەتی ئیسرائیل دژ بە خەڵکی فەلەستین".

ڕۆژنامەی"زا جی ڤی وایەر"ـی ئەمەریکی هەڵوەستی "سەخت"ـی ئیسرائیلی دەربڕی و ڕایگەیاند کە "حکومەتی ئیسرائیل پەنجەرەی یاسایی خۆی لە غەززە لە دەست دەدات"، لەگەڵ بەردەوامبوونی لەو تاوانانەی لە دژی دانیشتوانەکەی ئەنجام دەدەن، بە وتەی بەرپرسێکی ئیسرائیلی بە ڕۆژنامەکە، کە ناوی ئاشکرا نەکراوە، ڕژێمی ئیسرائیل ئاگاداری "لەدەستدانی شەرعییەت و پشتیوانی نێودەوڵەتی" بووە کە دوای هێرشەکەی دوو هەفتە لەمەوبەری حەماس ئەنجامیداوە.

هەروەها هاتووە، "بەکارهێنانی هێزی کوشندە و فشارێکی زۆر لەسەر دانیشتوانی کەرتی غەززە دەبێت ڕێگرییەک لە بکرێت پێش ئەوەی کاتەکەی درەنگ نەبووە"، هەروەها ئاماژەی بە نیازەکانی ئیسرائیل کرد بۆ خێراکردنی ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکانی پێش ئەوەی پشتیوانییەکانی وڵاتانی جیهان لەدەست بدات.

تا ئێستا ئیسرائیل هێشتا "دوادەکەوێت" لە جێبەجێکردنی هێرشە زەمینییەکانی بە سەر کەرتی غەززە لەگەڵ زیادبوونی هێرشەکانی دژ بە دانیشتوان بە ئاستێکی "بێ وێنە" و لەنێو نیگەرانی واشنتۆن لەوەی کە جووڵە و پلانەکانی ئیسرائیل بۆ هێرشکردنە سەر حیزبوڵا و سوریا دەبێتە هۆی شکستی هەوڵە دیپلۆماسییەکانی بۆ ڕێگەگرتن لەوەی شەڕەکە ببێتە ناکۆکییەکی گەورە لە ناوچەکە و زیادبوونی هەوڵی "تاوانی جەنگ" لە دژی دانیشتوانی فەڵەستینی، لە ئێستادا جیهان چیتر لەگەڵ ئیسرائیلدا نییە، کە بەگوێرەی ڕۆژنامە ئەمریکییەکان خۆی لە دۆخێکی "زۆر ئاڵۆز"دا دۆزییەوە، لە ئەنجامی ئەو "دڕندەیی"ـی کە بەهۆیەوە جەنگ لە دژی دانیشتوانی فەڵەستین لە کەرتی غەززە دەستیپێکرد، کە بەمزووانە دەبێتە هۆی "داگیرساندنی جەنگێکی گەورە لە ناوچەکەدا" ئەگەر بەردەوام بێت، تەنانەت ئەگەر کەرتی غەززەش داگیر نەکات.

لە کۆتاییدا میدیا بیانییەکان و شارەزایان گەیشتنە ئەو ئەنجامەی کە تەنانەت بە ڕاگرتنی پلانەکانی ئیسرائیل بۆ داگیرکردنی کەرتی غەززە و ئەو زیانە مرۆییە بەرچاوانەی کە لەلایەن هێزەکانییەوە بەهۆی هەڕەشەی داگیرکردنی حیزبوڵا و وڵاتانی ناوچەکەوە هاتۆتە ئاراوە، ئیسرائیل هێشتا لەژێر مەترسییەکی گەورەدایە ئەگەر بڕیار بدات بەردەوام بێت لە بەئامانجکردنی هاوڵاتیانی مەدەنی فەڵەستینی.